

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ Носирҷонова Хурсанд Раҳимовна ба рисолаи Муродова Моҳира Ҳусеновна дар мавзӯи «Баҳодихии маҳсулнокии гӯсфандон аз рӯи нишондиҳандаҳои биохимиявии хун», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 03.01.04- Биохимия пешниҳод шудааст.

Мубрамияти мавзӯ. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то солҳои 1990, ки як қисмати Иттиҳоди Шӯравиро ташил мекард, аксарияти корхонаҳои саноатӣ фаъолият карда сатҳи зиндагии мардум дар дараҷаи хуб қарор дошт. Мувофиқи стратегияи рушди соҳаи кишоварзӣ дар назди олимони мақсад гузошта шуд, ки ҳар чӣ бештар аз манбаҳои нав ва ашёи хоми ватани истифода бурда саноатикунии ҷумҳуриро ба роҳ монанд. Масъалаҳои муҳимтарин таъмини аҳоли бо ашёи хоми саноатӣ, бофандагӣ ба ҳисоб меравад. Яке аз ин гуна муваффақиятҳо офаридани зоти гӯсфанди тоҷикӣ ба ҳисоб рафта, дар давоми солҳои 1947 - 1963 таҳти роҳбарии шодравон академик Алиев Ғулом Алиевич ва дигарон дар Тоҷикистон, ки ҳамчун комёбии бузурги селекционӣ дар соҳаи чорводорӣ кишвар ба ҳисоб меравад, офарида шуд. Барои офаридани ин зот муаллифон усули ҷуфткунӣ мураккабро истифода намуда, аввал бо мешҳои ҳисорӣ қучқорҳои зоти сарочӣ, сипас зоти линколнро гибрид намудаанд. Наслҳои бадастомада дар худ хусусиятҳои гӯшту рағаннокии зоти ҳисорӣ, серпашмии зоти сарочи ва чиллонокии пашми зоти линколнӣ таҷассум намуданд. Гӯсфандон сифатҳои хуби маҳсулнокии гӯшту раған, пашми дарозу сафеди нимдурушт дошта, ба шароити чарогоҳию айлоқии нигоҳубин хеле мутобиқ мебошанд.

Гӯсфандони зоти тоҷикӣ аз рӯи аломатҳои танаву туш ва зудрасии худ шабеҳи гӯсфандони ҳисорианд: вазни зиндаи мешҳои калонсол 60-70кг, қучқорҳои наслдеҳ 100- 110кг, беҳтарини онҳо то 150 кг- ро ташкил медиҳанд. Аз ин нигоҳ мавзӯи интихобкардаи унвончу Муродова М.Ҳ. «Баҳодихии маҳсулнокии гӯсфандон аз рӯи нишондиҳандаҳои биохимиявии хун» хело муҳим буда, имконият медиҳад, ки олимони бо истифода аз пешниҳодҳои

илми муаллифи рисола фаъолияти кории худро беҳтар намоянд. Яке аз мушкилиҳои рузмарра дар соҳаи чорводорӣ то ҳол номукамал будани усулҳои баҳодиҳии ҳолати функционалии организми ҳайвонот дар давраи инкишофи онтогенетикӣ, яъне пешгӯӣ намудани маҳсулнокии ояндаи чорво ва пурра мутобиқат кардан ё накардани он ба меъёрҳои талаботи зоти гӯсфанди тоҷикӣ мебошад.

Бо мақсади беҳтар намудани аломатҳои фоидаовари хоҷагӣ истифода намудани селекцияи анъанавӣ, на ҳама вақт натиҷаи дилхоҳ медиҳад. Дар замони муосир яке аз омилҳои муҳим, ин коркард ва ҷорӣ намудани тестҳои самаранок дар асоси дастовардҳои илми биология мебошад. Дастовардҳои биология имкон медиҳанд, ки маҳсулнокии ояндаи чорво пешгӯӣ карда шавад. Аз ҳамин сабаб, дар шароити ҳозира натиҷаҳои дақиқ оид ба ташаккулёбии омилҳои физиологияю биохимиявӣ дар самти омӯзиши хун ва алоқамандии он бо маҳсулнокии чорво нақши ҳалкунанда мебозанд.

Барои асоснок кардани таҷрибаҳои худ унвончу гӯсфандони зоти тоҷикиро интихоб намудааст, ки пашми нимдурушти сафеди қолинбоб доранд. Пашми ин зоти ин гӯсфандон аз рӯи таркиби морфологӣ, ҷилонокӣ ва қавигии нахҳо дар саноати қолинбофӣ барои истеҳсоли рӯйпӯшҳои патдор, мохути ғафси патдор ва дигар матоъҳои пашмин ба таври васеъ истифода бурда мешавад.

Натиҷаи таҳлилҳои биохимиявӣ аз рӯи компонентҳои таркиби зардоби хуни гӯсфандони зоти тоҷикӣ нишон медиҳанд, ки барои вазнафзункунӣ дар генотипи ин ҳайвонҳои таҷрибавӣ имкониятҳои калон мавҷуд мебошанд. Истифода намудани кучқорҳои ин зот ба сифати хушзоткунандаи дигар зотҳо ба тариқи васеъ натиҷаи хуб медиҳад.

Дар организми гӯсфандон раванди мубодилаи моддаҳо асоси маҳсулнокии гӯшт ва пашм ба ҳисоб меравад.

Дар замони муосир пешгӯӣ намудани маҳсулнокии ояндаи чорво бо усулҳои зоотехникӣ кифоя набуда, ба маҷмӯи нишондиҳандаҳои селекционӣ истифодаи таҳлилҳои биохимиявӣ ворид намуда, маҳсулнокии ояндаи чорворо пешгӯӣ намоем.

Ташхиси компонентҳои алоҳидаи таркиби зардоби хун дар омӯзиши раванди метабализми моддаҳо имкон медиҳад, ки маҳсулнокии ояндаи чорво пешгӯӣ карда шавад.

Диссертатсия аз муқаддима, 3 боб, хулоса, рӯйхати адабиётҳо (121 сарчашма, аз ҷумла 33 адабиёт бо забони хориҷӣ) рӯйхати мақолаҳои ҷопшудаи муаллиф иборат мебошад.

Қисми матни диссертатсия аз 116 саҳифаи ҷопи компютерӣ, муқаддима, шарҳи адабиётҳои истифодашуда, мавод ва усулҳои таҳқиқот, натиҷаҳои таҳқиқот, хулоса ва пешниҳодҳо иборат буда, фарогири 3 расм ва 24 ҷадвал мебошад.

Дар муқаддима муаллиф аз доираи анъана берун нарафта, дар бораи гузориши масъала, дараҷаи омӯзиши мавзӯ, ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот, номбурди сарчашмаҳои илмӣ, усулҳои таҳқиқот, нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодгардида, аҳамияти амалӣ ва сохтори рисола маълумоти мушаххас доданро лозим донистааст.

Дар боби 1-уми рисолаи илмӣ шарҳи адабиётҳои истифодашуда аз рӯи мавзӯи муҳокимагардида, ки он аз 5-зэрбоб иборат мебошад.

Дар боби 2-юми рисола мавод ва усулҳои таҳқиқот, таснифи умумии таҷрибаҳо, усулҳои истифодагардида, миқдори ҳайвонҳои таҷрибавӣ дарч гардидааст. Дар ин боб инчунин усулҳои таҳлилҳои гематологӣ, биохимиявӣ ва физиологии истифодашуда оварда шудааст.

Боби 3-юми рисола натиҷаҳои таҳқиқоти худӣ унвонҷӯ буда аз 8-зэрбоб иборат мебошад.

Хулосаҳо ва тавсияҳои амалӣ аз натиҷаҳои таҳқиқоти гузаронидашуда тартиб дода шудааст. Натиҷаҳо ва нуқтаҳои навини илмӣ барои ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи рисолаи илмиро нишон медиҳанд. Автореферати диссертатсия ва мақолаҳои нашр намудаи доктлаби дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биология (унвонҷӯ) фарогири мазмуну муҳтавои умумии рисолаи илмӣ мебошанд.

Дар баробари муваффақиятҳо дар рисолаи номзади як қатор эродҳо ва камбудӣҳо ҷой доранд.

Эроди 1. Дар рисола хатогихи имлоӣ дида мешаванд.

Эроди 2. Аҳамияти статикӣ фарқияти (p-мувофиқи Mann-Whitney U) дар муқоисагӣ байни гурӯҳҳои таҳқиқшаванда дар матни рисола дарҷ гардида, лекин дар ҷадвалҳо ифода нагардидааст.

Эроди 3. Хуб мешуд, ки меъёри нишондиҳандаҳои биохимиявии зардоби хуни чорво барои муқоиса кардан бо нишондиҳандаҳои биохимиявии ҳайвонотҳои таҷрибавӣ пешниҳод карда мешуд.

Эроди 4. Дар баъзе қисматҳои муҳокимаи таҳлилҳо ақидаи олимон аз адабиётҳои истифодашуда оварда нашудааст.

Эродҳои номбаркардашуда ба сифат ва арзиши рисола таъсири манфӣ намерасонанд.

Аз рӯи муҳимияти худ, мавзӯъ, мақсад, вазифа, таҳқиқотҳои илмӣ, навгониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ натиҷаҳои диссертатсияи Муродова Моҳира Ҳусеновна мувофиқи талаботи банди 30-юми фасли 3-юми Низомномаи намунавӣ оид ба шуроҳои диссертатсионӣ доир ба «Пешниҳод ва ҳимояи диссертатсияҳо» (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми ноябри соли 2016 таҳти №505) ҷавобгӯ буда, муаллифи он барои ҳимоя бо мақсади дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои биологӣ, аз рӯи ихтисоси 03.01.04-Биохимия сазовор аст.

Номзоди илмҳои биологӣ, муаллимаи

калони кафедраи биохимияи МДТ

«Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон

ба номи Абуалӣ ибни Сино»

Носирҷонова Х.Р.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734003,

ш. Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи Сино 29-31

Тел.: (+992) 446-600-3977; 2353496

E-mail: info@tajmtdun.tj

Имзои Х.Р. Носирҷонова ро тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати рушди кадрҳои МДТ

«Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон

ба номи Абуалӣ ибни Сино»

Сафаров Б.И.

22.09.2023